

Temanotat
Myanmar: Rohingyaer

Utlendingsforvaltningens fagenhet for landinformasjon (Landinfo) skal som faglig uavhengig enhet innhente og analysere informasjon om samfunnsforhold og menneskerettigheter i land som Utlendingsdirektoratet (UDI), Utlendingsnemnda (UNE) og Justis- og beredskapsdepartementet har behov for kunnskap om.

Landinfos rapporter og temanotater er basert på opplysninger fra både åpne og anonyme kilder. Opplysningene er innsamlet og behandlet i henhold til kildekritiske standarder.

Informasjonen som blir lagt fram i rapportene og temanotatene, kan ikke tas til inntekt for et bestemt syn på hva praksis bør være i utlendingsforvaltningens behandling av søknader. Landinfos rapporter og temanotater er heller ikke uttrykk for norske myndigheters syn på de forhold og land som omtales.

© Landinfo 2014

Materialet i denne publikasjonen er omfattet av åndsverklovens bestemmelser. Uten særskilt avtale med Landinfo er enhver eksemplarframstilling og tilgjengeliggjøring bare tillatt i den utstrekning det er hjemlet i lov.

Alle henvendelser om Landinfos rapporter kan rettes til:

Landinfo
Utlendingsforvaltningens fagenhet for landinformasjon

Storgata 33 A

Postboks 8108 Dep

N-0032 Oslo

Tel: 23 30 94 70

E-post: landinfo@landinfo.no

www.landinfo.no

SUMMARY

Myanmar is one of the world's most ethnically diverse countries. The Rohingya are an ethnic, linguistic and religious minority group, accounting for about two percent of Myanmar's population. The vast majority are residing in Rakhine State, situated in the southwest.

The Rohingyas in Myanmar are subjected to discrimination and human rights violations. Among other things, the Rohingyas experience strict restrictions on internal movement, limited access to education and health care. Furthermore, they are prohibited from working as civil servants, they need a permission to marry, and, most of them are denied citizenship.

On several occasions there have been widespread violence between Buddhists and Muslims (in particular Rohingyas) in Rakhine, and the government has failed to protect either of the involved parties. Hundreds have been killed since mid-2012, and entire villages (mainly Rohingya villages) have been destroyed. About 140 000, mostly Rohingya Muslims, remain in displacement camps in Rakhine State following the 2012 violence. Additionally, several hundred thousand Rohingyas have left Myanmar over decades, among others for neighbouring Bangladesh.

This report is primarily written to meet the needs of the Norwegian Immigration Authorities, and it is not intended to give a complete and exhaustive overview of the Rohingyas in Myanmar.

SAMMENDRAG

Myanmar er et av verdens etnisk mest mangfoldige land. Rohingyaene er både en etnisk, språklig og religiøs minoritet, og utgjør om lag to prosent av Myanmar's befolkning. De aller fleste er bosatt i Rakhine State sørvest i landet.

Rohingyaene i Myanmar er utsatt for diskriminering og menneskerettighetsbrudd. Blant annet opplever rohingyaene strenge reiserestriksjoner, begrenset adgang til utdanning og helsevesen, yrkesforbud i offentlig virksomhet, påkrevet tillatelse for å inngå ekteskap, samt at de aller fleste nektes statsborgerskap.

Det har vært gjentatte voldelige sammenstøt mellom buddhister og muslimer (fortrinnsvis rohingyaer) i Rakhine, og myndighetene har ikke evnet å beskytte noen av partene. Flere hundre har blitt drept siden midten av 2012, og hele landsbyer (de fleste rohingya-landsbyer) har blitt totalskadet. Som følge av volden, er det nå om lag 140 000 internt fordrevne, hovedsakelig rohingyaer, i Rakhine. I tillegg har flere hundre tusen rohingyaer over årtier forlatt Myanmar, og blant annet reist til nabolandet Bangladesh.

Dette notatet er primært skrevet for norske utlendingsmyndigheter, og belyser forhold relatert til rohingyaer i Myanmar som er relevant i den sammenheng.

INNHold

1. Innledning	5
2. Bakgrunn	5
2.1 Etnisitet og religion i Myanmar	5
2.1.1 <i>Muslimere</i>	6
3. Rohingyaer	7
3.1 Rohingyaer i Myanmar.....	7
3.2 Rakhine State.....	7
3.2.1 <i>Etnisitet og religion i Rakhine</i>	7
3.2.2 <i>Rohingyaer</i>	7
3.2.3 <i>Øvrige muslimer</i>	9
3.3 Overgrep mot rohingyaene	10
3.3.1 <i>Spørsmålet om statsborgerskap</i>	10
3.3.2 <i>Reiserestriksjoner og øvrige begrensninger</i>	12
3.3.2.1 <i>Reiserestriksjoner</i>	12
3.3.2.2 <i>Øvrige begrensninger</i>	13
3.3.3 <i>Voldelige sammenstøt og humanitære forhold i Rakhine</i>	13
3.4 Dokumenter for rohingyaer	14
3.4.1 <i>Identitetskort</i>	14
3.4.2 <i>Fødselsattester</i>	16
4. Vedlegg	17
4.1 Vedlegg 1 - Administrativt kart over Myanmar	17
4.2 Vedlegg 2 - Kart over grenseområdene mellom Bangladesh og Myanmar.....	18
5. Referanser	19

1. INNLEDNING

Rohingyaenes historiske bakgrunn er omdiskutert, herunder hvorvidt de er en innfødt gruppe i det som i dag er Myanmar¹ eller om de først kom på 1800-tallet. Landinfo vil i dette notatet ikke gå nærmere inn på detaljer i denne diskusjonen, kun legge til grunn at rohingyaene er en etnisk, språklig og religiøs minoritet i Myanmar.

Myanmar har om lag 55 millioner innbyggere, hvorav anslagsvis en million er rohingyaer. De aller fleste av disse er ikke anerkjent som borgere av Myanmar av landets myndigheter. Rohingyaene i Myanmar er utsatt for omfattende diskriminering og ulike menneskerettighetsovergrep. Som en følge av dette har flere hundre tusen forlatt Myanmar og tatt opphold i andre land i regionen, som i Malaysia, Thailand, Saudi-Arabia, Pakistan, India og Bangladesh.

Dette temanotatet omhandler i all hovedsak rohingyaer i Rakhine State² sørvest i Myanmar, der de aller fleste rohingyaene i Myanmar er bosatt. Notatet bør sees i sammenheng med et Landinfo temanotat fra 2014, som omhandler rohingyaer i Bangladesh. I Myanmar's naboland Bangladesh er det anslått å være mellom 200 000 og 500 000 rohingyaer.³

Notatet er basert på informasjon fra ulike åpne skriftlige kilder, samt på informasjon fremkommet i møter på Landinfos informasjonsinnhentingsreiser til Thailand og Myanmar i november 2012, og til Bangladesh i mars 2014. Alle Landinfos møtepartnere ble gjort kjent med at opplysninger de ga, kunne bli publisert. Spørsmål og problemstillinger knyttet til rohingyaene er sensitive og kontroversielle i Myanmar, og hele syv av åtte møtepartnere som uttalte seg om dette temaet, ønsket anonymitet. Kilder som ikke ønsket å bli åpent sitert, refereres derfor etter avtale til i anonymisert form.

Notatet gir ikke et uttømmende bilde av forholdene for rohingya-befolkningen i Myanmar, men belyser forhold som er relevante for UDIs og UNEs behandling av utlendingssaker. Utlendingsmyndighetenes informasjonsbehov har dermed stått sentralt ved utformingen av notatet.

2. BAKGRUNN

2.1 ETNISITET OG RELIGION I MYANMAR

Myanmar er et av verdens etnisk mest mangfoldige land. Landets myndigheter anerkjenner 135 etniske grupper (*people type*) som borgere av Myanmar (IRIN 2012). Den desidert største etniske gruppen er *burmanere* (også kalt *bamar*), som utgjør nærmere 70 prosent av befolkningen (CIA 2014). Disse er i hovedsak buddhister, og snakker burmesisk som også er landets offisielle språk.

¹ Navnet ble endret fra Burma til Myanmar i 1989 av den tids regime.

² Tidligere Arakan State. Myndighetene endret navn fra Arakan til Rakhine i 1989.

³ Det store spriket i estimat blir kommentert i Landinfo temanotat *Bangladesh: Rohingyaer*.

Om lag 89 prosent av befolkningen er buddhister, fire prosent muslimer, fire prosent kristne, og under to prosent er hinduer (CIA 2014).

Det er et klart samsvar mellom etnisitet og religion. Det store flertallet av befolkningen er buddhister av østasiatisk opphav. Personer av sørasiatisk opprinnelse er hovedsakelig muslimer eller hinduer (U.S. Department of State 2013b, s. 2).

2.1.1 Muslimer

Ifølge amerikanske myndigheter er de fleste muslimene i Myanmar bosatt i delstatene (divisjoner og stater)⁴ Rakhine, Rangoon, Irrawaddy, Magwe og Mandalay.

Islam is practiced widely in Rakhine State and in Rangoon, Irrawaddy, Magwe, and Mandalay Divisions, where some Bamar, ethnic Indians, ethnic Kaman, and Rohingya are Muslims (U.S. Department of State 2014b, s. 3).

Muslimene er av ulik etnisk opprinnelse, og er etterkommere av både arabiske, indiske, kinesiske (uzbek), persiske og tyrkiske innvandrere. Flertallet er etterkommere av indiske muslimer som ankom under britisk kolonistyre. Et stort antall indere, både muslimer, hinduer og personer tilhørende andre religioner, ble flyttet som en del av den koloniale administrasjonen eller kom frivillig både som handelsmenn og arbeidssøkende. Befolkningen av indisk opprinnelse ble etter hvert skyteskive for en voksende nasjonalistbevegelse blant burmanerne under kolonitiden (ICG 2013, s. 2). En internasjonal organisasjon (møte i Bangkok november 2012) mente at muslimer med sørasiatisk (indisk) utseende og opprinnelse, fortsatt blir mer diskriminert enn kinesiske muslimer i Myanmar.

Siden uavhengigheten fra britene i 1948, har burmesiske myndigheter ført en pro-burman og pro-buddhistisk politikk. Også i denne perioden har det vært sporadiske utbrudd av anti-indisk og anti-muslimsk vold (ICG 2013, s. 2).

I 2012 startet omfattende voldelige sammenstøt mellom buddhister og muslimer, i første rekke rohingyaer, og fortrinnsvis i Rakhine State⁵. Det har imidlertid også vært registrert voldsutbrudd mellom buddhister og muslimer i andre deler av Myanmar. Hendelser i Rakhine, som begynte våren 2012, har antakelig bidratt til en generell oppblomstring av anti-muslimske holdninger i hele landet.

Et eksempel er en krangel mellom ansatte i en muslimsk-eid gullsmedbutikk og en buddhistisk kunde, som i mars 2013 førte til omfattende vold mellom buddhister og muslimer i byen Meiktila i Mandalay Division i det sentrale Myanmar. Den sekteriske volden nærmest eksploderte, og resulterte blant annet i at rundt 20 studenter og flere lærere ved en muslimsk skole ble drept. Det offisielle tallet på døde etter sammenstøtene i Meiktila var 44, og urolighetene førte også til omfattende ødeleggelser i muslimske bydeler. Etter dette har det vært flere tilfeller av anti-muslimsk vold også i andre deler av Myanmar (ICG 2013, s. 12, 14). I en artikkel skrevet av det internasjonale nyhetsbyrået Reuters påpekes det at en sentral årsak til at etnisk hat og etniske konflikter nå har kommet til overflaten i Myanmar,

⁴ Myanmar er inndelt i syv regioner (*Regions*, tidligere *Divisions*) og syv stater (*States*). Se kart i vedlegg 1. Regionene heter: Irrawaddy, Magwe, Mandalay, Pegu (Bago), Sagaing, Tenasserim (Tanintharyi) og Yangon. Statene heter: Chin, Kachin, Kayah (Karenni), Karen (Kayin), Mon, Rakhine (Arakan) og Shan.

⁵ For mer om voldelige sammenstøt i Rakhine, se kapittel 3.3.3 i dette notatet.

er at 49 år med et undertrykkende militærregime ble avsluttet etter overgang til ny sivil regjering i 2011 (Szep 2013).

3. ROHINGYAER

3.1 ROHINGYAER I MYANMAR

Rohingyaene er en religiøs, språklig og etnisk minoritetsgruppe i Myanmar, og de aller fleste er statsløse⁶. De er muslimer⁷ av sørasiatisk avstamning (Lewa 2009; IRIN 2013b). Det er vanskelig å anslå det eksakte antallet rohingyaer i Myanmar, og ulike kilder opererer med noe ulike tall. Ifølge organisasjonen Fortify Rights (2014, s. 11) er det minst 1,33 millioner på landsbasis, mens Oxford Burma Alliance Oxford (u.å.) opererer med et såpass upresist anslag som mellom én og to millioner.

Det bor rohingyaer i den tidligere hovedstaden Yangon, samt noen andre steder i landet (FN-organisasjon B i Myanmar, møte i Yangon november 2012), men det store flertallet er hjemmehørende i Rakhine State.

3.2 RAKHINE STATE

3.2.1 Etnisitet og religion i Rakhine

I Rakhine State (se kart i vedlegg 1 og 2) utgjør etniske *rakhinere* flertallet av de om lag tre millioner innbyggerne (IRIN 2012; ICG 2014, s. 1). Rakhinerne er blant de åtte største⁸ av de 135 etniske gruppene (*people type*) myndighetene anerkjenner som borgere av Myanmar (IRIN 2012; HRW 2013b, s. 111). De snakker *rakhine*, et språk (dialekt) som er nært beslektet med burmesisk. En rakhiner kan også bli omtalt som *mogh* eller *arakaner* (*arakanese*).

Rakhinerne, som primært er buddhister, utgjør om lag 60 prosent av befolkningen i Rakhine State. Muslimske samfunn (herunder rohingyaer) utgjør rundt 30 prosent, mens de resterende 10 prosentene består av *chin* og flere etniske minoriteter. Chin-folket kan være både kristne, buddhister eller animister (ICG 2014, s. 1).

3.2.2 Rohingyaer

I Rakhine State er om lag en fjerdedel av befolkningen rohingyaer (Irish Centre for Human Rights 2010, s. 15). Flertallet av disse er bosatt i de fem kommunene (*townships*⁹) Buthidaung, Maungdaw, Rathedaung, Kyauktaw og Sittwe, og da særlig i de tre førstnevnte (U.S. Department of State 2014a, s. 25). I Buthidaung, Maungdaw og Rathedaung, som har om lag en million innbyggere, anslås rohingyaebefolkningen å utgjøre hele 80-90 prosent (IRIN 2012; Irish Centre for Human

⁶ For mer om rohingyaer og statsborgerskap, se 3.3.1.

⁷ Det skal finnes noen svært få unntak, der noen rohingyaer fra Myanmar er hinduer.

⁸ De øvrige syv er *burman* (desideret største gruppe), *kachin*, *kayah* (*karenni*), *karen*, *chin*, *mon* og *shan*.

⁹ *Township* kan sammenliknes med kommune. Det er mer enn 300 *townships* i Myanmar.

Rights 2010, s. 15, 22). Det betyr at det er mellom 800 000 og 900 000 rohingyaer i disse tre kommunene i det nordlige Rakhine, mot grensen til Bangladesh.

Rohingyaene er for øvrig etnisk, språklig og kulturelt svært nær beslektet med bangladesherne i den sørlige delen av Chittagong Division i Bangladesh¹⁰.

Rohingyaer i Myanmar kan ha et muslimsk navn, et burmesisk navn, eller begge deler (FN-organisasjon B i Myanmar, møte i Yangon november 2012; UNHCR, møte i Cox's Bazar mars 2014). Mest utbredt er det at rohingyaer har muslimske navn, men de som har gått på offentlig skole i Myanmar har, eller har hatt, også et burmesisk navn. Videre har rohingya-landsbyene i Myanmar ofte to navn, ett på burmesisk og ett på rohingya-språk (UNHCR, Cox's Bazar, møte 2014).

Når det gjelder **rohingyaenes egen bevissthet om at de er en rohingya**, kan det virke som om ikke alle har hatt et klart forhold til sin egen etniske identitet. *The Arakan Project*, en menneskerettighetsorganisasjon som overvåker og dokumenterer situasjonen for rohingyaer, har blant annet sitert en rohingya på følgende som angår opplevelse av egen identitet:

I am a Muslim and my country is Burma; so I am a Burmese Muslim. I don't feel that I am a Rohingya. I have never heard the word Rohingya in Burma. I only heard about Rohingya when I visit Bangladesh. I don't understand the difference between a Rohingya and a Burmese Muslim. We look the same and we speak the same language. My identity is that I am a Burmese (The Arakan Project 2012).

Det bemerkes at uttalelsen kom fra et barn på elleve år, som ikke kan forventes å ha samme bevissthetsnivå som en voksen. Uttalelsen gir likevel en indikasjon på at bevissthet om egen rohingya-identitet kan være lav eller fraværende hos enkelte. Den etniske bevisstheten blant rohingyaene i Myanmar ser imidlertid ut til å være økende, særlig etter de voldelige hendelsene i Rakhine i 2012.

International Crisis Group (ICG 2013, s. 3; 2014, s. 22) mener at enkelte rohingyaer selv ikke har ønsket å bli identifisert som rohingya, men at denne uviljen nå synes redusert:

Members of the Rohingya ethno-linguistic group do not always accept the term itself, which has come to be linked with a particular political/religious agenda and is identified mainly with communities in the northern part of Rakhine State near the Bangladesh border. Because the recent discrimination and violence has been blind to such subtleties, however, there now seems to be a greater willingness to identify as Rohingya (ICG 2013, s. 3).

ICG peker på at manglende rettigheter gjennom mange år, kombinert med svært voldelige hendelser i Rakhine i 2012, har bidratt til å skape en sterkere identitetsfølelse og politisk bevissthet blant rohingya-befolkningen i Myanmar. Før 2012 var det mange muslimer med samme etno-språklige bakgrunn som rohingyaene, særlig i Sittwe og videre sørover, som ikke ønsket å identifisere seg som rohingya. Disse var ofte bedre sosialt og økonomisk integrert i samfunnet enn rohingyaene i det nordlige Rakhine, og vegret seg for å fremheve at de var annerledes ved å identifisere seg som rohingya. En del personer anså betegnelsen

¹⁰ For mer om dette, herunder om rohingya-språk, se Landinfo Temanotat *Bangladesh: Rohingyaer*.

«rohingya» som en mer aktivistisk politisk identitet, og enkelte ønsket av den grunn i mindre grad å bli assosiert med rohingyaene. Etter 2012, da volden også rammet de godt integrerte muslimske samfunnene, ser det ut til å være en økende vilje hos alle rohingyaer i Rakhine State til å bli identifisert som rohingya (ICG 2014, s. 22).

Myndighetene i Myanmar refererer vanligvis til folkegruppen rohingya som *bengali*, og anser dem som ulovlige innvandrere fra Bangladesh eller etterkommere av innvandrere som ble forflyttet fra Bangladesh av britene under kolonitiden (U.S. Department of State 2014a, s. 29).¹¹ Dette er et gjennomgående syn, selv om mange rohingyaer har familier som har bodd i dagens Myanmar i flere generasjoner.

I forbindelse med folketellingen i Myanmar våren 2014 erklærte myndighetene at det ikke var anledning til å registrere seg som *rohingya* under etnisitet (Snaing 2014¹²). Dette skjedde angivelig etter press fra rakhinere, som ikke ønsket begrepet «rohingya» registrert, kun «bengali». Ifølge den statlige avisen *New Light of Myanmar* (2014) har enkelte rohingyaer¹³ nektet å la seg registrere som bengali. Avisen hevder videre at per 25. april 2014¹⁴ hadde 6000 (rohingya) familier¹⁵ godtatt å bli registrert som bengali. Ifølge avisartikkelen ble rohingyaer, eller *bengalis* som avisen omtaler dem som, registrert som «bengali» også ved landets tidligere folketellinger i 1931, 1973 og 1983, samt ved en lokal folketelling i Rakhine i mai 2012. Rohingyaer som selv identifiserer seg som *rohingya*, og ikke som *bengali*, ble således ekskludert fra folketellingen i 2014, som også ved tidligere folketellinger.

Både myndigheter og store deler av øvrig befolkning er svært uvillige til å bruke betegnelsen rohingya, og omtaler dem konsekvent som bengalere (*bengali*) eller bangladeshere (*bangladeshi*). Rohingyaene, samt øvrige muslimer i Rakhine med sørasiatisk utseende, blir også ofte omtalt som *kala*, en nedsettende betegnelse (Internasjonal organisasjon i Thailand, møte i Bangkok november 2012). Se også 3.2.3 for noe mer om dette.

Under Landinfos informasjonsinnhentingsreise til Thailand og Myanmar i november 2012 ga flere møtelpartnere uttrykk for at rohingyaene står lavere på rangstigen enn Myanmar's øvrige muslimer. Det ble videre gitt uttrykk for at rohingyaene er generelt mislikt, og at den «jevne burmeser» mener at rohingyaene ikke hører hjemme i Myanmar.

3.2.3 Øvrige muslimer

Ikke alle muslimer i Rakhine er rohingyaer. Ifølge USCIRF¹⁶ (2013, s. 22) blir islam også praktisert av etniske burmesere i Rakhine. Hva som menes med etniske burmesere er noe uklart, men trolig refererer det enten til etniske burmanere eller til

¹¹ Under britisk kolonistyre var det ingen grenser mellom det som i dag er Myanmar og Bangladesh. Rakhine (Arkan) i Myanmar (Burma) og Cox's Bazar i Bangladesh var britiske besittelser frem til henholdsvis 1947 og 1948.

¹² Dette står skrevet i en artikkel i tidsskriftet *Irrawaddy*. The *Irrawaddy* er et nyhetsmagasin grunnlagt i 1992 av eksilburmesere i Thailand, og er en uavhengig publikasjon som dekker Myanmar og sørøst-Asia.

¹³ Avisen bruker ikke ordet *rohingya* i hele artikkelen, men det er underforstått at det er rohingyaer de refererer til.

¹⁴ Folketellingen var ikke avsluttet på dette tidspunktet.

¹⁵ Artikkelen sier ikke noe om det totale antallet enkeltpersoner, kun 6000 familier.

¹⁶ U.S. Commission on International Religious Freedom

etniske grupper av østasiatisk opprinnelse (som flertallet i Myanmar). Ifølge Ekeh & Smith (2007, s. 4) blir andre muslimer i Rakhine enn rohingyaer omtalt som Arakan¹⁷-muslimer. Disse snakker samme språk som den buddhistiske majoritetsbefolkningen i Rakhine, et språk som er nært beslektet med burmesisk. Det er uklart hvorvidt betegnelsen Arakan-muslimer refererer til én eller flere muslimske grupper.

Landinfo er ellers kjent med en muslimsk gruppe i Rakhine kalt *kaman*, som er av sørasiatisk opprinnelse slik som rohingyaene. Kaman, i motsetning til rohingyaene, blir anerkjent som borgere av Myanmar¹⁸ og er således ikke statsløse (ICG 2013, s. 3; IRIN 2013a; IRIN 2013b; Schearf 2012; U.S. Departement of State 2013b, s. 1). Rohingyaenes rettslige stilling er altså svakere enn den er for kaman, og andre muslimer, i Rakhine. Kaman-folket bor hovedsakelig i sørlige Rakhine, mens rohingyaene bor i nord (FN-organisasjon B i Myanmar, møte i Yangon november 2012). Ifølge ICG (2014, s. 23) har kaman fortsatt å fremheve sin distinkte identitet, også etter urolighetene i Rakhine i 2012.

En internasjonal organisasjon i Thailand ga i møte i Bangkok (2012) uttrykk for at det er svært vanskelig, for ikke å si umulig, å se forskjell på en kaman og en rohingya fordi begge har sørasiatisk opphav. Samme kilde mente at alle muslimer i Rakhine med sørasiatisk utseende, både statsløse rohingyaer og ikke-statsløse kaman, kan bli trakassert og utsatt for vold. Dette fordi det er vanskelig å skille mellom dem på grunnlag av utseende, og fordi muslimer av sørasiatisk opprinnelse generelt har lav status. Kilden fortalte videre at både rohingya og kaman omtales som *kala*, noe som betyr et en er mørk i huden og indisk muslim. En liknende nedsettende betegnelse som også blir brukt om begge grupper, er *kular*, som betyr mørkhudet (Schearf 2012; Tutu 2013). Ifølge en artikkel i *Voice of America* (VOA) nører enkelte buddhistiske ledere opp under hatet mot muslimer ved å omtale rohingya og kaman som *kular* (Schearf 2012).

I møter Landinfo hadde høsten 2012 i både Bangkok (ansatt på universitet) og i Yangon (Internasjonal organisasjon i Myanmar A; B; C) ble det uttalt at mens det tidligere kun var rohingyaer som ble hatet i Myanmar, ser det i økende grad ut til å bli mer og mer motstand mot muslimer generelt. Dette gjelder både i Rakhine og i landet for øvrig.

3.3 OVERGREP MOT ROHINGYAENE

3.3.1 Spørsmålet om statsborgerskap

For rohingyaene har det vært problematisk å få statsborgerskap siden uavhengigheten av Myanmar (Burma) i 1948. Det var imidlertid mulig frem til statsborgerskapsloven som kom i 1982, om enn i størst grad mellom 1948 og militærkuppet i 1962 (Irish Centre for Human Rights 2010, s. 94-95).

¹⁷ Arakan er det tidligere navnet på Rakhine State, jf. fotnote 2.

¹⁸ Se 3.3.1 for mer informasjon om statsborgerskap.

Den burmesiske statsborgerskapsloven av 1982 (*Burma Citizenship Law 1982*) skiller mellom tre ulike typer statsborgerskap:

- *Full citizenship*
- *Associate citizenship*
- *Naturalized citizenship*

Loven av 1982 foreskriver fullt statsborgerskap (*full citizenship*) for alle som har foreldre som begge tilhører en av de 135 etniske gruppene som burmesiske myndigheter har anerkjent som såkalte *nasjonale folkeslag*. Loven anerkjenner som nasjonale folkeslag bare etniske grupper som kan spore sin opprinnelse i Myanmar tilbake til 1823 eller tidligere, det vil si før britene koloniserte landet. Det innebærer at det kreves at forfedrene bodde i landet før starten av britisk kolonistyre i 1824. Myndighetene anser de fleste rohingyaer som «nylige» migranter ankommet etter 1948. Disse defineres ikke som et nasjonalt folkeslag i henhold til statsborgerskapsloven av 1982, og nektes statsborgerskap. Rohingyaer som kan dokumentere tre generasjoners botid i landet, er imidlertid kvalifisert til å *søke om* naturalisert statsborgerskap (*apply for naturalization*) (U.S. Departement of State 2013a, s. 25).

De to statsborgerskapstypene *associate* eller *naturalized* gir ikke rett til å inneha politiske verv eller arverettigheter, og gir dessuten begrensede utdanningsmuligheter (U.S. Departement of State 2014a, s. 29).

Irish Centre for Human Rights (2010, s. 96) mener at rohingyaer ikke kan erverve fulle statsborgerskapsrettigheter (*full citizenship*), men kun begrensede borgerrettigheter (*naturalized citizenship*).

Naturalised citizenship may be granted to non-nationals such as members of ethnic groups not recognised as indigenous races, which would include the Rohingya. Sec. 42 stipulates “Persons who have entered and resided in the State anterior to 4th January, 1948, and their offspring born within the State may, if they have not yet applied under the union Citizenship Act, 1948, apply for naturalized citizenship to the Central Body, furnishing conclusive evidence” (Irish Centre for Human Rights 2010, s. 96).

Ett av kriteriene for *naturalized citizenship* er at en behersker godt et av de såkalte nasjonale språkene. Språket rohingya, som rohingyaene snakker, er ikke et av disse. Mange rohingyaer har kun, eller hovedsakelig, kjennskap til sitt eget morsmål.

Erverv av *associate* og *naturalized citizenship* er avhengig av dokumentasjon for at foreldrene (forfedrene) var bosatt i dagens Myanmar før 4. januar 1948, og at en selv er født i landet. Få rohingyaer har tilgang til slik dokumentasjon (Irish Centre for Human Rights 2010, s. 96).

Statsborgerskapsloven av 1982 gir personer som fikk statsborgerskap under statsborgerskapsloven av 1948, rett til å beholde sitt statsborgerskap. I praksis har rohingyaene blitt frarøvet denne rettigheten (Irish Centre for Human Rights, s. 97). Det skal være rohingyaer i nordlige Rakhine State som ikke har fått svar på sine søknader om statsborgerskap, selv om de har presentert den dokumentasjonen som kreves (U.S. Departement of State 2014a, s. 29).

Enkelte rohingyaer skal ha blitt innvilget assosiert eller naturalisert statsborgerskap (*associate* eller *naturalized citizenship*) enten gjennom bestikkelser eller ved å registrere seg som tilhørende en anerkjent (og dermed ikke statsløs) nasjonal folkegruppe, som for eksempel kaman (U.S. Departement of State 2014a, s. 29).

Etter at den burmesiske statsborgerskapsloven av 1982 trådte i kraft, har rohingyaene ofte blitt referert til som ulovlige innvandrere innad i Myanmar, og som statsløse av det internasjonale samfunnet (U.S. Department of State 2013b, s. 7). I henhold til denne loven er de fleste rohingyaer ikke ansett som borgere av Myanmar, og følgelig **statsløse**. Det samme gjelder for personer av kinesisk, indisk og nepalsk avstamning (U.S. Departement of State 2014a, s. 29; FN-organisasjon B i Myanmar, møte i Yangon 2012). Etterkommere av statsløse har heller ikke rett til statsborgerskap, og antall statsløse er følgelig økende.

UNHCR (som sitert i U.S. Departement of State 2014a, s. 28) anslår at det er flere enn 800 000 statsløse rohingyaer i nordlige Rakhine State. Ifølge Fortify Rights (2014, s. 11) har kun 40 000 av totalt rundt 1,33 millioner rohingyaer i Myanmar statsborgerrettigheter.

3.3.2 Reiserestriksjoner og øvrige begrensninger

3.3.2.1 Reiserestriksjoner

Rohingyaene er generelt underlagt strenge reiserestriksjoner.

Ifølge amerikanske myndigheter (U.S. Department of State 2013b, s. 7) må rohingyaer i hele landet ofte ha tillatelse av kommunale myndigheter¹⁹ for å kunne forlate sin landsby eller hjemby. I en del tilfeller gjelder dette også for andre muslimske grupper. Rohingyaer og øvrige muslimer som bor utenfor Rakhine State, har riktignok større frihet til å reise, men også de er underlagt restriksjoner. Eksempelvis må rohingyaer og øvrige muslimer i Yangon ha tillatelse fra immigrasjonsmyndighetene for reiser til og fra Rakhine (U.S. Department of State 2014b, s. 6). Mange av rohingyaene i og rundt den tidligere hovedstaden Yangon var bosatt der før rohingyaene ble fratatt statsborgerlige rettigheter i 1982. Ifølge en FN-organisasjon (B) i Yangon (møte 2012) kunne alle rohingyaer reise fritt rundt i Myanmar frem til 1992 såfremt de hadde nasjonalt identitetskort²⁰.

I Rakhine State er det omfattende reiserestriksjoner for rohingyaer. Øvrige muslimer er også til en viss grad omfattet av dette, særlig etter urolighetene i Rakhine i 2012. Rohingyaene i Rakhine blir til stadighet nektet tillatelse til å reise, uansett formål med reisen. Tillatelse kan imidlertid noen ganger oppnås, ofte gjennom bestikkelser (U.S. Department of State 2014b, s. 6). For å kunne søke om reisetillatelse må rohingyaene i Rakhine være i besittelse av et såkalt *white card*²¹ (FN-organisasjon B, møte i Yangon 2012).

Det er særlig for reiser innad i og mellom de fem kommunene Buthidaung, Maungdaw, Rathedaung, Kyauktaw og Sittwe i det nordlige Rakhine, altså der de aller fleste rohingyaene bor, at myndighetene krever spesielle reisetillatelser. I

¹⁹ På *township-nivå*. Se fotnote 9.

²⁰ Se 3.4.1 for mer informasjon om rohingyaer og ID-kort.

²¹ For mer informasjon om *white card* (hvite ID-kort) se 3.4.1.

Buthidaung og Maungdaw skal offentlig ansatte høsten 2013 også ha begynt å stille krav om at rohingyaer må ha egen tillatelse hvis de skal overnatte utenfor sin egen landsby. I tillegg må de registrere seg hos landsbyadministrasjonen der de skal overnatte (U.S. Department of State 2014a, s. 25).

3.3.2.2 Øvrige begrensninger

Rohingyaene er også underlagt andre diskriminerende ordninger enn det å måtte få forhåndsgodkjent reiser utenfor egen landsby. Blant annet begrenser myndighetene deres tilgang til utdanning, særlig høyere utdanning. Skolegang i Myanmar er i teorien gratis og obligatorisk for alle ut fjerde klasse, det vil si til tiårsalderen (U.S. Departement of State 2014a, s. 36). Imidlertid er burmesisk obligatorisk språk i nær alle offentlige skoler, også i områder med minoriteter med annet morsmål (U.S. Departement of State 2014a, s. 39). Dette er i seg selv er en begrensning fordi mange etniske minoritetsgrupper, som rohingyaer, ofte ikke kan burmesisk. Rohingyabarn uten statsborgerskap har ikke adgang til *secondary education* i statlige skoler, det vil si skolegang fra femte klasse (U.S. Departement of State 2014b, s. 6). En FN-organisasjon (A) i Yangon (møte november 2012) mente at selv om det finnes rohingya-elever i offentlige skoler i Rakhine, får de fleste sin eneste utdanning ved religiøse madrassa (madrrasah) skoler. Ifølge denne møtepartneren er det om lag 1200 madrassaer i Rakhine.

Rohingyaer får ikke arbeid innen det offentlige, heller ikke i yrker med mangel på profesjonell arbeidskraft som lege, sykepleier og lærer (U.S. Departement of State 2014a, s. 29; U.S. Departement of State 2014b, s. 6-7).

Tilgang til helsevesen og andre grunnleggende tjenester er også begrenset for rohingyaene (U.S. Departement of State 2014a, s. 29).

Rohingyaer må ha en offisiell tillatelse for å inngå ekteskap, en restriksjon som ikke gjelder for noen andre etniske grupper i Myanmar. Det tar ofte mer enn ett år å få en slik tillatelse, og bestikkelser er normalt en forutsetning for innvilgelse (U.S. Departement of State 2014a, s. 12, 29; U.S. Departement of State 2014b, s. 7).

Fra 2005 har myndighetene i enkelte områder begrenset antall barn rohingyaene har lov til å få. I de to kommunene (*townships*) Maungdaw og Buthidaung i nordlige Rakhine kan rohingya-familier kun få to barn (U.S. Department of State 2014a, s. 29, 35; Fortify Rights 2014, s. 10).

3.3.3 Voldelige sammenstøt og humanitære forhold i Rakhine

Selv om menneskerettighetssituasjonen på flere områder har blitt forbedret i Myanmar etter valget i 2010²², gjelder dette ikke i Rakhine. I rapporter fra ulike menneskerettighetsorganisasjoner formidles informasjon om alvorlige brudd på menneskerettighetene, ofte med rohingyaer som de utsatte.

Det har vært gjentatte voldelige sammenstøt mellom buddhister og muslimer (oftest rohingyaer) i Rakhine. I juni 2012 brøt det ut det Human Rights Watch (HRW 2013a) omtaler som «dødelig sekterisk vold». Myndighetenes sikkerhetsstyrker klarte ikke å beskytte noen av partene. Om lag 100 sivile ble drept (U.S. Department of State 2013a, s. 1), og 100 000 ble internt fordrevet

²² Se blant annet Landinfo temanotat *Myanmar: Menneskerettighetssituasjonen per 2013* (2013, 30. oktober).

(HRW 2013a). I oktober 2012 var det en ny voldsbølge, denne gang i ni av statens sytten *townships*. Igjen ble om lag 100 sivile drept. Videre ble 3000 hus, hovedsakelig i rohingya-landsbyer, brent ned (U.S. Department of State 2013a, s. 1), og ytterligere 35 000 ble internt fordrevet (HRW 2013a). I februar 2014 hadde om lag 140 000 personer opphold i leire for internt fordrevne i Rakhine (UN Special Rapporteur 2014, s. 12).

Ifølge HRW (2013b) er burmesiske myndigheter og etniske rakhinere ansvarlige for «forbrytelser mot menneskeheten» og «etnisk rensing» av rohingyaer. Offentlige tjenestemenn, lokale ledere og buddhistiske munkar skal ha organisert og oppmuntret rakhinerne til å gjennomføre koordinerte angrep på muslimske nabolag og landsbyer for å terrorisere og tvangsflytte befolkningen. HRW (2013b) hevder videre at statlige sikkerhetsstyrker i Rakhine, herunder lokalt politi, opprørspoliti og hæren, har vært innblandet i overgrepene, enten ved bevisst å unnlate å forhindre overgrep eller ved aktiv deltagelse.

Volden har ikke bare rettet seg mot rohingyaer, men også mot andre muslimer. Hele kaman-landsbyer ble brent ned til grunnen i oktober 2012 (U.S. Department of State 2013b, s. 1).

Etter et besøk i Rakhine State i februar 2014 ga FNs spesialrapportør for menneskerettigheter i Myanmar uttrykk for at menneskerettighetssituasjonen i Rakhine stadig forverres (UN Special Rapporteur 2014, s. 11).

I februar 2014 beordret myndighetene organisasjonen Leger Uten Grenser (Médecins Sans Frontières (MSF)) til å innstille all sin virksomhet i Rakhine State. MSF var den største bistandsyteren av medisinske tjenester, og deres tilbaketrekking fra området har fått store humanitære konsekvenser for lokalbefolkningen. MSF måtte innstille sin virksomhet fordi myndighetene anklaget organisasjonen for å ha tatt stilling i konflikten. MSF har avvist beskyldningene som ubegrunnede (ICG 2014, s. 12). Ifølge Naing (2014), i en artikkel i tidsskriftet *Irrawaddy*, er MSF og andre internasjonale hjelpeorganisasjoner upopulære blant de buddhistiske rakhinerne fordi organisasjonene yter bistand til rohingya-befolkningen. Myndighetenes suspensjon av MSF er en av mange indikasjoner på hvor sensitiv rohingya-problematikken i Myanmar er, særlig for myndighetene. MSF skal høsten 2014 ha blitt invitert til å gjenoppta sin virksomhet i Rakhine, og i september 2014 skal en ny intensjonsavtale ha blitt signert (ICG 2014, s. 13; Naing 2014).

3.4 DOKUMENTER FOR ROHINGYAER

3.4.1 Identitetskort

Ifølge U.S. Department of State (2014b, s. 5) er borgere av Myanmar, og personer med oppholdstillatelse i landet (*permanent residents*), pålagt å være i besittelse av et offentlig godkjent nasjonalt registreringskort (*national registration card*), også kjent som *citizenship “scrutiny” card*. Dette identitetskortet angir ofte innehaverens religiøse tilhørighet og etnisitet, men ikke alltid:

[...] there appears to be no consistent criteria governing whether a person’s religion is indicated on the card (U.S. Department of State 2014b, s. 5).

Siden 1989 har Myanmar hatt fargekodete identitetskort knyttet til de tre statsborgerskapskategoriene som omtalt i kapittel 3.3.1;

- **Rosa** ID-kort for *full citizens*
- **Blå** ID-kort for *associate citizens*
- **Grønne** ID-kort for *naturalised citizens*

Flere skriftlige kilder omtaler disse fargekodete identitetskortene, blant annet The Border Consortium (TBC)²³:

Citizen Scrutiny Cards, which are more commonly known as National Registration Cards, are essential for proof of identity and citizenship in Myanmar. The 1982 Citizenship Law establishes that full citizenship is acknowledged by ownership of a pink card, which enables access to the associated rights to vote, movement and access to government services. Blue cards offer associate citizenship and have primarily been accessed by Chinese and Indian migrants. Green cards offer a status of naturalised citizenship and are essentially provided when there is no supporting documentation to substantiate a claim for citizenship other than the village headman's word (TBC 2012, s. 40).

TBC antyder at grønne identitetskort (*naturalized citizenship*) hovedsakelig gis når en ikke har noen underlagsdokumenter for å underbygge kravet om statsborgerskap, kun landsbyoverhodets vitneutsagn. Irish Centre for Human Rights (2010, s. 96) mener imidlertid at søknad både om *associate* og *naturalized* statsborgerskap blir avgjort på bakgrunn av konkret dokumentasjon på forfedrenes/foreldrenes bosted (*residency*).

Irish Centre for Human Rights hevder at *naturalized* statsborgerskap og grønt identitetskort er eneste mulighet for rohingyaer, men kun for et fåtall av dem. De fleste rohingyaer oppfyller ikke kravene til dokumentasjon og/eller kravet om god kunnskap i et av de nasjonale språkene. Ifølge U.S. Departement of State (2014a, s. 29) har enkelte rohingyaer oppnådd *associate* eller *naturalized* statsborgerskap, og dermed blått eller grønt ID-kort, ved bestikkelser eller ved å oppgi tilhørighet til en anerkjent etnisk gruppe (som kaman).

Rohingyaer kan i henhold til statsborgerskapsloven av 1982 ikke bli *full citizens*, og således heller ikke inneha rosa identitetskort. Likevel, ifølge Chris Lewa (som sitert i Danish Immigration Service 2011, s. 38) er noen muslimer²⁴ i Yangon i besittelse av rosa identitetskort og burmesiske pass. Lewa mener at dette ikke er mulig i Rakhine.

Ifølge en FN-organisasjon (B) i Myanmar, fikk alle rohingyaer utstedt ID-kort i form av *National Registration Card (NRC)* før 1982 (møte i Yangon november 2012). Irish Centre for Human Rights (2010, s. 95) modererer dette noe og mener at mange rohingyaer fikk statsborgerskap og NRC i perioden fra uavhengigheten i 1948 og frem til militærkuppet i Burma (Myanmar) i 1962. Samme kilde hevder videre at det fortsatt var mulig, men langt vanskeligere, for rohingyaer å erverve statsborgerskap og ID-kort mellom 1962 og 1982. NRCs utstedt før 1982 var grønne (Chris Lewa som sitert i Danish Immigration Service, s. 38).

²³ Se også Irish Centre for Human Rights (2010), s. 95-96; Landinfo (2010), s. 9-11; Lewa (2009), s. 11-12.

²⁴ Om muslimer her refererer til rohingyaer er noe uklart. Det er imidlertid rimelig å anta det siden resten av avsnittet omhandler rohingyaer, og Chris Lewa har inngående kunnskap om rohingyaer. Chris Lewa er blant annet grunnlegger av *The Arakan Project*.

Som påpekt i det foregående (kapittel 3.3.1) ga statsborgerskapsloven av 1982 personer som ervervet statsborgerskap i medhold av loven av 1948, rett til å beholde sitt statsborgerskap. I praksis har imidlertid rohingyaer som var innehavere av «gamle» nasjonale identitetskort, måttet levere inn disse og søke om statsborgerskap etter loven av 1982. Blant de som har gjort dette, skal det være mange som ikke har mottatt nye ID-dokumenter og heller ikke fått tilbake det gamle (Irish Centre for Human Rights, s. 96-97).

Fra 1995 begynte burmesiske myndigheter å utstede Temporary Registration Card (TRC), også kjent som *white card* eller hvitt identitetskort²⁵, til rohingyaer. Det er imidlertid mange rohingyaer som ikke har et slikt *white card*. Ifølge Chris Lewa (som sitert i Danish Immigration Service 2011, s. 38) gir et TRC (hvitt ID-kort) innehaveren tillatelse til å arbeide og bo i nordlige Rakhine State, men ikke rett til statsborgerskap. Å være innehaver av et hvitt identitetskort innebærer imidlertid ikke at en er statsborger i Myanmar.

Utstedelse av fargekodete identitetskort, herunder hvite for rohingyaer, ble omtalt i møter Landinfo hadde med internasjonal organisasjon A og FN-organisasjon B i Yangon (november 2012). Slike kort ble fortsatt utstedt i 2012. Landinfo har ingen opplysninger som skulle indikere at de ikke fortsatt utstedes i 2014.

3.4.2 Fødselsattester

Landinfo fikk i møter i Yangon i Myanmar i 2012 noe ulike tilbakemeldinger om hvorvidt rohingyaer kan få fødselsattest eller ei. FN-organisasjon A mente at rohingyaer ikke kan få fødselsattest, og heller aldri har kunnet få det. FN-organisasjon B hevdet derimot at det er mulig, om enn vanskelig, men at det er en forutsetning at foreldrenes ekteskap er godkjent av myndighetene (jf. kapittel 3.3.2.2).

Også skriftlige kilder gir noe ulike opplysninger. Tin Soe, en rohingya bosatt i Bangladesh og sjef for et nyhetsbyrå for rohingyaer²⁶, hevder at rohingyaer på landsbygda i Myanmar ikke kan få utstedt fødselsattester, men at det er mulig for rohingyaer i byene (som sitert i Danish Immigration Service 2011, s. 38). FNs spesialrapportør for menneskerettigheter i Myanmar hevder at burmesiske myndigheter siden 1994 har nektet å utstede fødselsattester til mange muslimske barn (UN Special Rapporteur 2010, s. 16). FNs spesialrapportør omtaler her kun muslimer generelt, og opplyser ikke om det er visse grupper av muslimer som hovedsakelig har blitt nektet fødselsattest. Lewa (2009, s. 12) er langt mer spesifikk; hun hevder at myndighetene i Myanmar sluttet å utstede fødselsattester til rohingyabarn i 1994. The Arakan Project (2012, s. 5) hevder også at myndighetene sluttet å utstede fødselsattester til nyfødte rohingyabarn i nordlige Rakhine State midt på 1990-tallet.

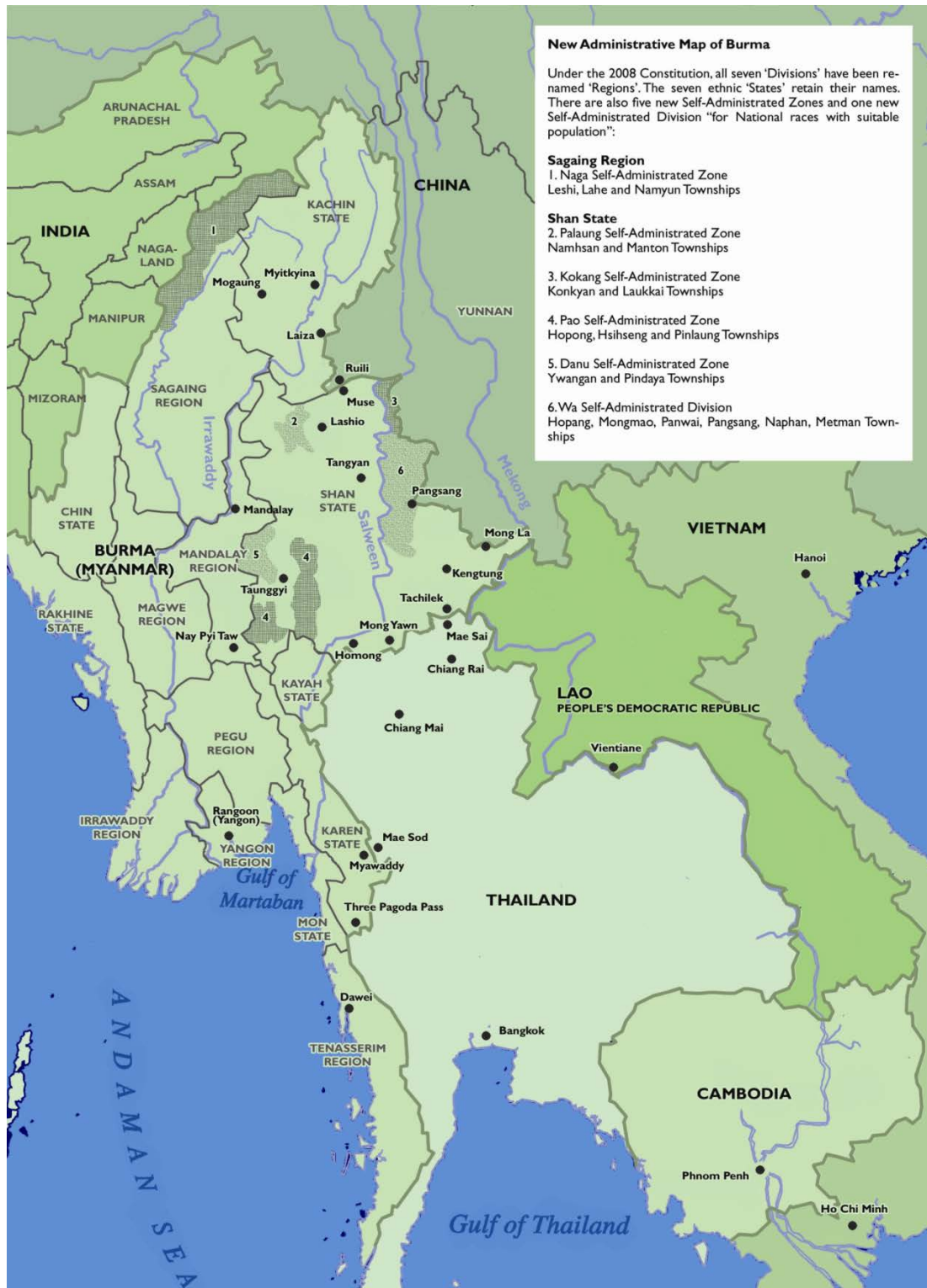
Landinfo mener at en kan legge til grunn at det inntil midten av 1990-tallet trolig var mulig for rohingyaer, også i Rakhine, å få utstedt fødselsattest. Landinfo forstår det videre som om myndighetenes praksis fra midten av 1990-tallet med å nekte å utstede fødselsattest til nyfødte rohingyaer, særlig gjelder for Rakhine State.

²⁵ Dette er beskrevet i blant annet Landinfo (2010, s. 10) og Danish Immigration Service 2011, s. 38.

²⁶ Kaladan Press Network (KPN). Se <http://www.kaladanpress.org/> eller <http://www.kaladanpress.com/>.

4. VEDLEGG

4.1 VEDLEGG 1 - ADMINISTRATIVT KART OVER MYANMAR

Kilde: TI²⁷/BCN 2011, s. 2

²⁷ Transnational Institute : www.tni.org

4.2 VEDLEGG 2 - KART OVER GRENSEOMRÅDENE MELLOM BANGLADESH OG MYANMAR

Kilde: UNHCR (2006)

Temanotat Myanmar: Rohingyaer

5. REFERANSER

Skriftlige kilder

- The Arakan Project (2012, januar). *Issues to be raised concerning the situation of stateless Rohingya children in Myanmar (Burma)*. Bangkok: The Arakan Project. Tilgjengelig fra <http://www.burmalibrary.org/docs12/AP-CRCMyanmar-12-01.pdf> [lastet ned 26. august 2014]
- CIA, dvs. Central Intelligence Agency (2014, 23. juni). *The World Factbook - Burma*. Washington D.C.: CIA. Tilgjengelig fra <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/bm.html> [lastet ned 2. juli 2014]
- [Burma Citizenship Law] (1982, 15. oktober). *Burma Citizenship Law*. Tilgjengelig fra <http://www.refworld.org/docid/3ae6b4f71b.html> [lastet ned 15. august 2014]
- Danish Immigration Service (2011, 11. mai). *Rohingya refugees in Bangladesh and Thailand. Fact finding mission to Bangladesh and Thailand. 4 to 17 February 2011*. København: Danish Immigration Service. Tilgjengelig fra <http://www.nyidanmark.dk/NR/rdonlyres/B08D8B44-5322-4C2F-9604-44F6C340167A/0/FactfindingrapportRohingya180411.pdf> [lastet ned 21. august 2014]
- Ekeh, C. & Smith, M. (2007, 30. oktober). *Minorities in Burma. Who are Burma's minorities?* [Minority Rights Group International Briefing Paper]. London: Minority Rights Group. Tilgjengelig fra <http://www.minorityrights.org/3546/briefing-papers/minorities-in-burma.html> [lastet ned 28. august 2014]
- Fortify Rights (2014, februar). *Policies of Persecution: Ending Abusive State Policies Against Rohingya Muslims in Myanmar*. [s.l.]: Fortify Rights. Tilgjengelig fra http://www.fortifyrights.org/downloads/Policies_of_Persecution_Feb_25_Fortify_Rights.pdf [lastet ned 21. august 2014]
- HRW, dvs. Human Rights Watch (2013a, 31. januar). *World Report 2013: Burma*. New York: HRW. Tilgjengelig fra <http://www.hrw.org/world-report/2013/country-chapters/burma> [lastet ned 20. august 2014]
- HRW (2013b, 22. april). "All You Can Do is Pray". *Crimes Against Humanity and Ethnic Cleansing of Rohingya Muslims in Burma's Arakan State*. New York: HRW. Tilgjengelig fra http://www.hrw.org/sites/default/files/reports/burma0413webwcover_0.pdf [lastet ned 11. oktober 2013]
- ICG, dvs. International Crisis Group (2013, 1. oktober). *The Dark Side of Transition: Violence Against Muslims in Myanmar. Asia report No. 251*. Brussel: ICG. Tilgjengelig fra <http://www.crisisgroup.org/~media/Files/asia/south-east-asia/burma-myanmar/251-the-dark-side-of-transition-violence-against-muslims-in-myanmar.pdf> [lastet ned 15. november 2013]
- ICG (2014, 22. oktober). *Myanmar: The Politics of Rakhine State. Asia report No. 261*. Brussel: ICG. Tilgjengelig fra <http://www.crisisgroup.org/~media/Files/asia/south-east-asia/burma-myanmar/261-myanmar-the-politics-of-rakhine-state.pdf> [lastet ned 30. oktober 2014]
- IRIN (2012, 16. november). Briefing: Myanmar's Rohingya crisis. *IRIN News*. Tilgjengelig fra <http://www.irinnews.org/report/96801/briefing-myanmar-s-rohingya-crisis> [lastet ned 16. juni 2014]
- IRIN (2013a, 13. juni). Rakhine sectarian violence - one year on. *IRIN News*. Tilgjengelig fra <http://www.irinnews.org/report/98219/rakhine-sectarian-violence-one-year-on> [lastet ned 1. juli 2014]
- IRIN (2013b, 13. november). Rohingya refugees sceptical of Burmese reforms. *IRIN News*. Tilgjengelig fra <http://www.irinnews.org/report/99111/rohingya-refugees-sceptical-of-burmese-reforms> [lastet ned 15. november 2013]
- Irish Centre for Human Rights (2010). *Crimes against Humanity in Western Burma: The Situation of the Rohingyas*. Galway: Irish Centre for Human Rights, National University of Ireland. Tilgjengelig fra

- http://burmaactionireland.org/images/uploads/ICHR_Rohingya_Report_2010.pdf [lastet ned 15. november 2013]
- Landinfo (2010, 24. november). *Myanmar: Pass, ID- og underlagsdokumenter*. Oslo: Landinfo. Tilgjengelig fra http://landinfo.no/asset/1482/1/1482_1.pdf [lastet ned 21. august 2014]
 - Landinfo (2013, 30. oktober). *Myanmar: Menneskerettighetssituasjonen per 2013*. Oslo: Landinfo. Tilgjengelig fra http://www.landinfo.no/asset/2601/1/2601_1.pdf [lastet ned 27. november 2014]
 - Lewa, C. (2009, april). North Arakan: an open prison for the Rohingya in Burma. *Forced Migration Review. Issue 32*, 11-13. Tilgjengelig fra <http://www.fmreview.org/en/FMRpdfs/FMR32/FMR32.pdf> [lastet ned 11. oktober 2013]
 - Naing, S. Y. (2014, 10. september). Medical Aid for Rohingya Could Resume After MSF Signs MoU With Govt. *The Irrawaddy*. Tilgjengelig fra <http://www.irrawaddy.org/burma/medical-aid-rohingya-resume-msf-sign-mou-govt.html> [lastet ned 31. oktober 2014]
 - New Light of Myanmar (2014, 25. april). More than 6,000 Bengali families in Rakhine State participate in Census. *New Light of Myanmar*. Tilgjengelig fra http://issuu.com/myanmarnewspaper/docs/25.april_14_nlm [lastet ned 15. august 2014]
 - Oxford Burma Alliance (u.å.). *Ethnic Nationalities of Burma*. Oxford: Oxford Burma Alliance. Tilgjengelig fra <http://www.oxfordburmaalliance.org/ethnic-groups.html> [lastet ned 22. august 2014]
 - Schearf, D. (2012, 29. november). Kaman Muslims Raise Concerns of Wider Conflict. *Voice of America*. Tilgjengelig fra <http://www.voanews.com/content/burmas-kaman-muslims-cite-religious-ethnic-conflict-in-rakhine-state/1555524.html> [lastet ned 1. juli 2014]
 - Snaing, Y. (2014, 25. april). Burma Govt Claim Muslims in Arakan State Agree to Be Listed as «Bengali». *The Irrawaddy*. Tilgjengelig fra <http://www.irrawaddy.org/burma/burma-govt-claim-muslims-arakan-state-agree-listed-bengali.html> [lastet ned 14. august 2014]
 - Szep, J. (2013, 8. april). Special Report: Buddhist monks incite Muslim killings in Myanmar. *Reuters*. Tilgjengelig fra <http://www.reuters.com/article/2013/04/08/us-myanmar-violence-specialreport-idUSBRE9370AP20130408> [lastet ned 19. oktober 2014]
 - TBC, dvs. The Border Consortium (2012, 31. oktober). *Changing Realities, Poverty And Displacement In South East Burma / Myanmar*. Bangkok: TBC. Tilgjengelig fra <http://reliefweb.int/sites/reliefweb.int/files/resources/report-2012-idp-en%202.pdf> [lastet ned 25. august 2014]
 - TI & BCN, dvs. Transnational Institute & Burma Centrum Nederland (2011, februar). *Ethnic Politics in Burma: The Time for Solutions. Burma Policy Briefing Nr 5*. Amsterdam: TI & BCN. Tilgjengelig fra <http://www.tni.org/sites/www.tni.org/files/download/TNI-BCN%20Burma%20policy%20briefing%20no.%205.pdf> [lastet ned 25. november 2013]
 - Tutu, D. (2013, 19. april). Myanmar's chance to do right by all its people. *The Washington Post*. Tilgjengelig fra http://www.washingtonpost.com/opinions/myanmars-chance-to-do-right-by-all-its-people/2013/04/19/a43ead3e-a868-11e2-8302-3c7e0ea97057_story.html [lastet ned 23. oktober 2014]
 - UN Special Rapporteur (2010, 10. mars). *Progress Report of the Special Rapporteur on the situation of human rights in Myanmar, Thomás Ojea Quintana. A/HRC/13/48*. Geneve: Human Rights Council. Tilgjengelig fra http://www2.ohchr.org/english/bodies/hrcouncil/docs/13session/A.HRC.13.48_en.pdf [lastet ned 27. august 2014]
 - UN Special Rapporteur (2014, 2. april). *Report of the Special Rapporteur on the situation of human rights in Myanmar, Thomás Ojea Quintana. A/HRC/25/64*. Geneve: Human Rights Council. Tilgjengelig fra http://www.ohchr.org/EN/HRBodies/HRC/RegularSessions/Session25/Documents/A-HRC-25-64_en.doc [lastet ned 28. august 2014]

- UNHCR (2006, 20. januar). *Myanmar, Northern Rakhine State. As of January 2006*. <http://www.unhcr.org/44103c925.html> [lastet ned 23. oktober 2014]
- USCIRF, dvs. U.S. Commission on International Religious Freedom (2013, april). *Burma. USCIRF 2013 Annual Report. Covering January 31, 2012 – January 31, 2013*. Washington D.C.: USCIRF, 20 - 28. Tilgjengelig fra [http://www.uscifr.gov/sites/default/files/resources/2013%20USCIRF%20Annual%20Report%20\(2\).pdf](http://www.uscifr.gov/sites/default/files/resources/2013%20USCIRF%20Annual%20Report%20(2).pdf) [lastet ned 23. oktober 2014]
- U.S. Department of State (2013a, 19. april). *Country Report on Human Rights Practices for 2012 – Burma*. Washington D.C.: U.S. Department of State. Tilgjengelig fra <http://www.state.gov/documents/organization/204400.pdf> [lastet ned 18. november 2013]
- U.S. Department of State (2013b). *Burma 2012 International Religious Freedom Report*. Washington D.C.: U.S. Department of State. Tilgjengelig fra <http://www.state.gov/documents/organization/208430.pdf> [lastet ned 18. november 2013]
- U.S. Department of State (2014a, 27. februar). *Country Report on Human Rights Practices for 2013 – Burma*. Washington D.C.: U.S. Department of State. Tilgjengelig fra <http://www.state.gov/documents/organization/220394.pdf> [lastet ned 17. juni 2014]
- U.S. Department of State (2014b). *Burma 2013 International Religious Freedom Report*. Washington D.C.: U.S. Department of State. Tilgjengelig fra <http://www.state.gov/documents/organization/222331.pdf> [lastet ned 13. august 2014]

Muntlige kilder

- Ansatt ved et universitet i Thailand. Møte i Bangkok 8. november 2012.
- FN-organisasjon A i Yangon, Myanmar. Møte i Yangon 11. november 2012.
- FN-organisasjon B i Yangon, Myanmar. Møte i Yangon 13. november 2012.
- Internasjonal organisasjon Thailand. Møte i Bangkok 7. november 2012.
- Internasjonal organisasjon A i Myanmar. Møte i Yangon 12. november 2012.
- Internasjonal organisasjon B i Myanmar. Møte i Yangon 13. november 2012.
- Internasjonal organisasjon C i Myanmar. Møte i Yangon 15. november 2012.
- UNHCRs avdelingskontor (*Sub-Office*) i Cox's Bazar, Bangladesh. Møte i Cox's Bazar 7. mars 2014.